

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Pozdravljena, naša bodočnost! — Knjige „Slovenske Matice“ za leto 1897. — Fr. Rojina: Učiteljem-čebelarjem. — Štefan Primožič: Kako naj bi se drugi deželni jezik uspešno poučeval? — Janko Leban: O pravopisu v slovenski ljudski šoli. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva. — Gospodarski program.

Pozdravljena, naša bodočnost!

Ni še dolgo, kar smo gledali z bojznijo in s trepetom v bodoče dni. Tovariši z mnogimi službenimi leti, z veliko prakso, z najizbornejšimi sposobnostmi, vneti za svoj stan, delavni v šoli in izven šole — taki tovariši so nam dajali roko v slovo, so se odpovedali trdemu kruhu in so segali po boljših založkih. Prepričani smo, da so se težko odločili do tega koraka, a prisilila jih je skrajna sila, ki je zbudila ljubečemu srcu očetovemu neutešno skrb do rodbine, skrb, ki se — če jo zbudi bojazen, da ne obeta bodočnost človeku več, nego mu daje skopa sedanost — ne da zlahka zatreti!

Naš ponos nam je legal v grob — Bogu bodi hvala, da smo prej zasuli jamo, preden je legal vanjo!

In kaj naš naraščaj? Vsi vemo, kako je bilo do sedaj ž njim, zatorej ni treba izgubljeni več besed o tem.

Mislili smo si tako: Rod smo, ki mu naglo odmirajo otc, a nima sinov — potomcev, naslednikov. — Sklenili smo, da zastavimo vse sile v odpor lastni smrti, da se skrha nje ostru kosa ob trdovratnosti in vztrajnosti naši. A kaj hočemo sami, ker smo preslabi ob vsi svoji samozavesti? Odločilni faktorji so gledali z motrečim po-

gledom naše delovanje in borjenje slovenskega učiteljstva, so uvaževali njega opravičene zahteve, in inponovala jim je naša žilavost, ki nas je ohranila tudi v tem šumnem vrtincu socijalnih vojsk, katere bje danes človeštvo na širokem bojnem polju matere zemlje!

S plamenico obče izomike, katere topli žarki so razvneli dušo našemu narodu v neugašen plamen ljubezni do vede, ponosa, zavesti, pobožnosti in domovine — v eni roki, a v drugi s srčno krvjo pisano prošnjo, da nam odpomori, kdor je poklican v to, sicer pade svetla luč iz roke ter se zaduši v prahu pod našimi nogami — tako smo hodili nekaj let — in prišli smo do zmotra!

Kdor nam je stal ob strani na tem poti, tega bo blagroval narod slovenski, ker bo on prvi užival sad velikih žrtev svoje domovine.

Sedaj, ko so zaveli v prirodi prvi dihi nastopajoče pomladi, se čutimo nekako prerrojene in ojačene, da zremo z mirnim očesom, z veselo dušo in z lahkim srcem v bodoče dni. Godi se nam kakor človeku, ki je v viharu noči prebil hude sanje, ki so ga pa zbudili ob mladem jutru iz težkega sna zlati sončni prameni. Vstalo nam je sonce po dolgi, dolgi noči!

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1897.

Dična naša „Matica“ nas je letos razveselila s krasnim knjižnim darom, ki zasluži, da ga človek natančneje preišče in presodi. V nastopnem podajamo čitateljem o posameznih knjigah ocene po redu, kakor so nam jih uposlali gospodje sotrudniki.

Zabavna knjižnica. X. zvezek: Trojka. Povest; spisal dr. Fr. D. — Vsebina je v kratkem ta-le: Iz Gorenjevasi so študirali na Dunaju: Lovro Bojanec, filozof in Radivoj Čuk ter Vladimir Dragan, jurista. Bojanec popusti s trudom in bedo nadaljevane študije, ko mu doma umre bogata teta-graščakinja, ki ostavi Lovru vse svoje bogastvo. Kmalu za njim pride na počitnice tudi vihravi Radivoj in pomaga Lovru iz mnogih neprilik, poleg tega ga pa nadleguje za posojilo. Lovra je neodločnost in nevednost v gospodarstvu pripravila v razne zagate: sprl se je z roditelji in se zaljubil v Irmo, lepo

ter „svetovno izobraženo“ hčerko maloštovanega oderuha in sleparja Majerja, katera ga pa grdo prevari in ljubimkuje z „barončkom“ Bergerjem-gigerlom-nemaničem, ki se je Lovru usilil za oskrbnika, dasi ne razume o gospodarstvu ničesar. Radivoj mu odpravi iz hiše najprej tri nadležne, propale dijake, ki so živeli pri Lovru na račun njegove dobrodušnosti, potem požene še zajedavca barona. Poleg tega se pa Radivoj sam zaljubi v Irmo, katera vodi poslej za nos njega, barončka in še nekaj drugih. — Lovro gre pozdravit soseda Stojana in nadaljuje staro znanje z Anico, se spravi s sestro Metko in svakom učiteljem Planicem ter z roditelji. V tem času dovrši študije Vladimir Dragan, postane rezervni častnik in pravni doktor ter se vrne v domovino. Tudi njega zamota Irma v mreže, dasi je nekaj rajši videl Stojanovo Milico. Slednjič — po brezuspešnem Radivojevem učenju plesa trojke, s katero je nameraval ženstvo pridobiti za narodno stvar in Irmo zase — se Dragan zaroči z lepo Irmo;

In ker smo dosegli toliko, kolikor imamo danes, nas navdaja trdno upanje, da bomo z enakim delom dosegli še več v bodočih dneh. Kranjsko učiteljstvo je zaživelo novo življenje, in nova moč mu je šnila v žile. Tako okrepljeno bo stalo neomajno na bojišču narodne prosvete ter z gorkim srcem delalo slovenskemu narodu v hasek! A ker hiti človeštvo v vsem in vsakem naprej in naprej, bomo hiteli tudi mi!

Pozdravljena, naša bodočnost!

Učiteljem ~ čebelarjem.

V 5. številki je naznanil naš vrli „Tovariš“, da se je ustanovilo „Slovensko čebelarstvo“ za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko s sedežem v Ljubljani, ki bo izdajalo strokovni list „Slov. čebelar“. Ravno je izšla prva številka tega lista, ki se je poslala mnogim gospodom tovarišem z nado, da postanejo udje tega prepotrebnege društva. Udnina znaša samo en goldinar, in list se bo pošiljal udom zastonj, zatorej je upati, da bodo tudi gospodje tovariši v velikem številu pristopili k društvu. Na mednarodnem čebelarskem kongresu v Bruselju se je povdarjalo, da so učitelji pijonirji čebelarstva, kar se pa pri nas ne more trditi. Je sicer izmed nas nekaj čebelarjev, a malo nas je. Na Češkem šteje neko čebelarstvo blizo 5000 udov, od katerih je nad 800 učiteljev, a koliko jih je še pri drugih čeb. društvih! Zato pa je ravno na Češkem čebelarstvo na tako visoki stopinji kot v nobeni drugi avstrijski kronovini. Kranjska je za čebelarstvo zelo ugodna, posebno so nekateri kraji pravi „eldorado“ za čebele; imamo tudi izborna, svetovno-znano čebelno pleme, a vkljub temu čebelarstvo pri nas splošno propada. Da je temu v resnici tako, se da statistično dokazati, a potreba tega ni, ker človek lahko po žalostnem stanju, v kakoršnem se nahaja večina čebelnjakov po deželi, to sam sklepa. Ker sta v prvi vrsti mlačnost in nevednost krivi, da naše čebelarstvo nazaduje, zato budimo mi, ki živimo med narodom, z besedo in vzornim čebelarstvom zanimanje za to plemenito stroko; pripomogli bomo s tem narodnemu blagostanju za marsikak tisočak, pa tudi v naše mošnjčke bo priromal kak drobiž za priboljšek.

Vsak gospod tovariš-čebelar mi bo pritrnil, če pravim, da na deželi ni lepše zabave in prijetnejšega razvedrila,

kot je čebeloreja; uverjen naj bo vsak začetnik, da ne bo nikdar več opustil čebel, ko bo vsadil prvi roj. Naj ne premišluje nihče, češ, bi že čebelaril, ko bi čebele ne pikale, a prepričan naj bo vsak, da so piki poletnih šolskih bolh dosti neznosnejši kot semtertja kak čebelni pik, katerega se kri s časom tako privadi, da človek ne oteče, ako ga tudi kam na obraz piči, nasprotno zdravju to le prija. Marsikak tovariš se tudi zato ne poprime čebelarstva, ker čuti, da nima niti zadostne teoretiške vednosti o tej stroki, še manj pa prakse. Res je, da se v tistih par urah, ki so na učiteljišču odločene za čebelarstvo, ne morejo vzgojiti kar mojstri, vendar nekoliko podlage se le pridobi, na kateri se potem učitelj s pomočjo dobrih čeb. knjig, praktičnih izkušenj in opazovanj lahko sam izobrazí v spretnega in umnega čebelarja. Dal Bog, da bi bilo takih vedno več med nami! **Fr. Rojina.**

Kako naj bi se drugi deželni jezik uspešno poučeval?

(Spisal Štefan Primožič.)

V. Analitiško-direktna metoda, naši razredni zmotri in naše učne knjige.

(Konec.)

Proesor Ant. Štritof piše: „Pripomniti je, da nekaj posebno ovira pouk nemščine na ljudski šoli, namreč baš ozir na prestroge sprejemne izpite. V ljudski šoli se goji v prvi vrsti praktiško govorjenje, ne pa slovnica, kar razvidimo iz učnega načrta in kar izrečno še povdarja zgoraj priobčeni razpis z dne 18. kimovca l. 1888. Poučuje se nemščina v obče po empiriško-analitiški metodi . . .“ Mi pa vemo, da to ni res in da to sploh ni mogoče. Da, naš učni črtež je skoraj naravnost dosloven z vodili analitiške metode, pa kaj ta pomaga, dokler imamo učne knjige, ki so spisane po vodilih sintetiške metode? Kako more n. pr. nova l. nemška slovnica ustrezati zahtevi učnega črteža za nižjo stopinjo? Le-ta predpisuje: Anschauungsunterricht mit Hilfe der Muttersprache. Einübung der Laute und deren Zeichen in Schreib- und Druckschrift. Geläufiges Lesen mit besonderer Rücksicht auf die richtige Aussprache. Memorieren von Wörtern, Phrasen und einfachen Sätzen. Übungen im Bilden und Schreiben von Sätzen. Kurze, leichte mündliche und schriftliche Übersetzungen mit Anwendung der in der

pa baronček ga nalašč razžali na samem in pozove na dvoboj, v katerem pade Irmin srečni zaročnik smrtno ranjen.

Bojanec se je zaročil z Anico Stojanovo, dočim Irma ni marala za nekega snubca iz sosesčine in navidezno ne za barona. Stojanova Milica in Vladimirjeva sestra Helena ne moreta preboleti Draganove izgube in gresta k usmiljenkam v Zagreb. Ker so Majerjevi silili Irmo, da mora vzeti onega snubca, je zbežala neko noč z barončkom v Zagreb. Tu si je elegantni baronček ogledal mesto, zvečer se pa sprl v enem prvih hotelov, kjer so slišali hkratu dva strela: baron je ležal na zofi mrtev, Irma pa na tleh nezavestna. Malo živo so prenesli v bolnico, kjer sta ji stregli — slučaj, ka-li? — Milica in Helena ter jo nagovorili, da je pred smrtjo spoznala in obžalovala svojo krivdo, se spravila z Bogom in očetom in z nekdanjima znankama. —

Pikantna, posebno v modernem francoskem genu ni pisana „Trojka“, vendar jo bo čital z veseljem vsakdor, komur so znane gospoda pisatelja prejšnje povesti, znano pripovedno slovstvo pred najnovejšim preobratom. Dr. Fr. D. je naš dober znanec, ki je ohranil svojo individualnost.

One dolge razprave o Bogu, umetnosti sploh, o literaturi in filozofskih sistemih bi bil pisatelj lahko skrajšal brez posebne škode; to zanima morda nekatere moške, če je dovolj duhovito, čitatelj pa nikdar. Tudi bi se dijalog, zlasti pa opisovanje, napravilo lahko zanimivejše, živahnejše, a krajše. V tem so mojstri Francozi in Italijani.

Naposled še to: Odkod je opravičen povesti naslov „Trojka?“ — Ako je pisatelj mislil oni ples, ki bi imel po Radivojevem načrtu Slovencem nadomeščati četvorko, je navzlic Radivojevim vodilnim idejam premalo važen

Muttersprache bereits bekannten grammatischen Regeln nach vorausgegangener Erklärung. Die Sprechübungen sind thunlichst frühzeitig zu beginnen und eifrig zu pflegen. 16 strani nemškega abecednika, 73 strani nemške slovnice in 54 strani nemškega berila je njen obseg. Kako se z latinico nemško bere in piše, o tem knjiga molči in se le na strani 91. nenadoma dobi z latinico tiskano berilo: „Otrok v cerkvi“. 73 strani nemške slovnice in pravopisa! Tega učni črtež ne zahteva, še prestav iz slovenščine v nemščino izrečno ne zahteva. Nazorni nauk in govorne vaje v tujščini so glavne stvari. „Anwendung der in der Muttersprache bereits bekannten grammatischen Regeln“, to še, ni pa predpisana specifična nemška slovnica, ki je večkrat velika zavora, da se slovenska slovnica ne more poučevati, kakor bi kdo rad. Ta vedni ozir na nemško slovnico, paralelna hoja ž njo, vse to gotovo ni koristno za pouk v slovenski slovnici. In vendar je ta prva! Ona nemškega jezika je šele v drugi vrsti. Zato proč z sistematiškim slovniškim poukom nemščine na najnižji stopinji! Branje, pisanje, nazorni nauk in govorne vaje v nemščini — to nam je predpisano in tega se držimo. Kadar se bo učitelju primerno zdelo, bo že otroke opozoril na enakost v obeh slovnica. Kar velja za nižjo, to velja za srednjo stopinjo. Šele na višji stopinji se zahteva „Ergänzung des aus der Sprachlehre Genommenen“, tedaj ono, kar je le nemščini lastno. Kdor je prečital razredne zmotre in pregledal naše učne knjige, je takoj spoznal, da niso osnovane po učnih črtežih. Kdor pa ve, da so ti črteži vse drugo, samo ne zagovorniki sintetiške metode, ta se ne bo mogel prečuditi neovrgljivi resnici, da se take knjige pri pouku sploh še rabijo.

Umestno se mi zdi, da sem postavim nekaj besedi o pripravi za srednje-šolsko izkušnjo. Dasi imamo svoj učni namen, in nima tedaj ljudska šola namena, učencev za vstop v srednje šole pripravljati, vendar se iz lahko umljivih razlogov na to oziramo sosebnost pri nemškem pouku. Po naših učnih načrtih naj bi se sistematiška nemška slovnica pričela šele na višji stopinji, dočim naj se na nižji in srednji le empiriško poučuje. Ker pa gredo učenci navadno že po končanem 1. letu 4. razreda v srednjo šolo, je mogoče le dvojno: 1.) Taki učenci naj se že iz početka leta posebe poučujejo; 2.) nemška slovnica naj se že v 2. polovici 4. razreda sistematiško v tem obsegu, kakor je predpisan za vstop v srednje šole,

za tako imenitno opravilo; ako pa velja „Trojka“ glavni trojici: Bojancu, Draganu in Čuku, je to še napačneje.

Potrebno bi bilo tudi, da bi se pisatelji oprijeli enotne rabe enklitik (breznaglasnic). V imenovanem delu jih pisatelj najrajši skriva, kakor smo dejali časih, za plot, da jih ne odnese veter; a poslednja leta jih rabi „Ljubljanski Zvon“ in po nekoliko tudi „Slov. Narod“ tako, kakor jih postavlja svobodna ljudska govornica; to je tudi menda edino pravo — brez spakovanja.

Tiskarskih pomot ni veliko, grmanizmov nekaj: dopade, pripušča i. dr.

Pisatelj je dvoboj utemeljil in tudi Vladimirja pripravil nanj, da se mu je moralo zmešati, kar je pozneje potrdila uradna komisija, konstatovaje — samomor. Pisatelji, pisoči po prirodi in resnici, ne odpravijo dvoboja, če se vsi vtope v črnilu, dasi ga ne odobravajo; tukaj mora poseči vmes ona moč, ki ga sicer kaznuje, a vendar ne odpravi.

J. T.

poučuje (Kenntnis der Elemente aus der Formenlehre, Fertigkeit im Analysieren einfach bekleideter Sätze, Bekanntschaft mit den Regeln der Orthographie — menda le praktiško). Prvo sredstvo bi bilo priporočati šolam, ki imajo le malo otrok, ki se v srednjo šolo zglašajo, drugo pa onim, kjer je število takih otrok precejšnje.

VI. Kaj potrebujemo za uspešno poučevanje nemščine?

Novih učnih črtežev ne. Te podpišejo analitiki izjemši zahteve pismenih prestav in morda tirjatve, naj se nemško računa, z obema rokama. Prvo iz stališča strogo analitiške metode ne, drugo tudi ne in sicer zato, ker sta ravno matematika in geometrija pri predmetih, kjer „die Sprachform kaum beachtet wird“ (Weitzenböck str. 13), in je torej praktiški dobiček v govorni spretnosti skoraj enak ničli. Rabimo pa

1.) Novih, po sedanjih učnih črtežih in vodilih analitiško-direktne metode spisanih knjig in sicer

a) za nižjo stopinjo: Nemška začetnica.*) Ta naj otroke seznanji z latinsko in nemško abecedo, naj poda v najpriprostejši obliki snovi za nazorni nauk in govorne vaje. Znanje tujih besed naj si prisvoje otroci v stavkovi zvezi. Otroci naj si nezavedno prisvoje nemških oblik. Kjer se slovenska in nemška slovnica ujemata, bo že učitelj otroke opozoril in s tem tudi ugodil zahtevi učnega črteža: „Anwendung der in der Muttersprache bereits bekannten grammatischen Regeln.“

b) za srednjo stopinjo: Prvo nemško berilo s slovniškim dodatkom. Slednji naj bi bil pisan v nemškem jeziku in naj bi obsegal toliko slovnice, kolikor jo rabijo otroci za vstop v srednje šole. Poglavitna vsebina naj bi bila berila, ki bi se dala uporabljati za ustmen in pismen pouk.

c) za višjo stopinjo: Drugo nemško berilo in slovnica. Vsebinska: berila (povesti, pesmi, popisi, primerjave, pisma, poslovni listi, odstavki iz realij itd.), slovnica.

Več bi se še dalo govoriti o knjigah, rešiti bi bilo še slovarsko vprašanje itd., a to preseza skromen okvir le-te razprave.

2. Poleg teh knjig še tudi jasnosti, kako to metodo uporabljati. Te je pri analitiško-direktni metodi bolj treba, ko kje drugje. Pri tej metodi je učitelj, ki tvori uspehe. On ni samo stroj, ki baše dano tvarino v učenca, on je agens, duša pouku. Kolikor manj zahteva sintetiška metoda od učiteljeve osebe, toliko več zahteva analitiška metoda od nje. To je tedaj obratno razmerje. Po naših „Slovnica“ bi lahko nemščino vsakdo učil, četudi sam ne zna nemščine. Zadostuje, da je za nekaj paragrafov pred svojim učencem. Kar zahteva analitiška metoda večjega napora od učitelja, to mu tudi povrne tisočero. Učiteljevo stališče postane vrednejše, njegova samostojnost večja, njegov vpliv plodonosnejši. Pri sintetiški metodi je učitelj hlapec učne knjige, analitiško-direktna ga pa naredi gospodarja, neomejenega gospodarja pri pouku.

*) Ta knjiga je že izšla. Priporočamo knjigo in navodilo. Uredn.

O pravopisju v slovenski ljudski šoli.*)

(Spisal Janko Leban.)

Ze lansko leto je naš Nestor, g. Leopold Božič, poročal o tem predmetu. Mene je zadela častna naloga, da njegov spis spopolnim, oziroma da sestavim podrobni učni načrt o pravopisju v slovenski ljudski šoli. A ta naloga ni nikakor lahka. Čim bolj sem se vglabljal v ta predmet, tem bolj sem spoznaval, da je ta naloga zares težka, ker se v tem obziru pri nas ni orala niti ledina. Tudi drugi narodi se ne morejo ponašati, da imajo glede podrobnega učnega načrta o pravopisju v ljudski šoli kaj posebnega; vsaj mene je marsikako nemško in laško delo, katero sem proučaval, puščalo na cedilu. Toda k predmetu!

O pravopisju v obče, z zgodovinskega obzira, ne bodem govoril, že zaradi tega ne, ker ni časa. Vam vsem je znano, kako preglavico je pravopisje delalo Nemcem, in še dandanes se niso odkrižali teh sitnob. Ko bi hotel govoriti o slovenskem pravopisju v zgodovinskem pogledu, bi vam moral kazati razvoj mnogoterih črkopisov. Razlagati bi moral o glagoliticici, cirilici, posebno o bohoričici, kateri črkopis je ostal pri nas neizpremenjen 300 let. Omenjati bi mi bilo tudi daničice, metelčice in gajice, sploh: podati bi vam moral pristno sliko tako zvane abecedne vojske, ki je zanimiva partija slovstvene zgodovine naše. Toda namenil sem se govoriti o slovenskem pravopisju le s pedagoškega stališča.

O važnosti pravopisja sploh ni mi treba izgubljeni besede, saj veste, da pravopisne napake kazijo najlepšo pisavo ter ovirajo čitanje, oziroma umevanje tega ali onega spisa. In vendar je pravopisje po nekod v ljudski šoli pravo pastorče med drugimi predmeti. Odtod toliko pravopisnih pogrškov v pismih tudi odraslih ljudi! Res je, kar pravi dični metodik Beutel, „dass es keineswegs der Zweck der Volksschulen sein kann, die Schüler zu gelehrten Orthographen zu bilden“; toda že naš Nestor, ki ima v ljudski šoli 40 letno izkušnjo, nam je rekel o lanski konferenciji, „da toliko smemo vendar zahtevati, da otroci ne bodo delali napak zoper vsa pravopisna pravila.“

Ako hočemo, da bodemo imeli dober uspeh v pravopisju v šoli, se moramo potruditi v prvi vrsti, da pred otroki prav govorimo, zakaj le tako bode imelo kaj zmislja pravilo, da pišimo tako, kakor se prav govori. Tu se moram nolens volens dotakniti tistega kočljivega vprašanja, ali naj bi se *l* koncem besed izgovarjal kot *l* ali kot *u*. V mladeniški dobi sem bil navdušen za čisto izgovarjanje, t. j. za izgovarjanje *l* kot *l*. Toda sčasoma se je moje navdušenje močno ohladilo, posebno ko sem v tem obziru čital zanimive spise pro in contra. A najbolj me je v tem navdušenju ohladil Škrabec sam, ki se poteza za *u*. In da je oče Stanislav Škrabec pri nas najvišja avtoriteta v jezikoznanstvu, to menda veste, saj je ugnal celo Levstika v prepornem vprašanju: „Prešeren ali Preširen?“ Ne da se sicer dokazati, katera izreka bi bila pravilnejša, oziroma katera ima več pravice. Istina je, da le neznatni del Slovencev, namreč hrvaški kajkavci, izgovarjajo ta *l* kot *l* (torej: dobil, kupil). Od ostalih

Slovanov samo Čehoslovani ta *l* čisto izgovarjajo; vsi drugi Slovani in velika večina Slovencev izgovarjajo ta *l* jako zamolklo ali temno kot nekak *v* ali *u*. Kako so Staroslovenci izgovarjali, ne da se zgodovinski dokazati; toda sklepati smemo, da so ga čisto izgovarjali, drugače bi ga tako ne bili pisali. Torej se stvar ne da dognati tako zlahka. Vendar so najboljši filologi za *u*, med njimi sam Škrabec, kakor sem omenil. S pedagoškega stališča bi vendar nasvetoval, da se ta *l* vsaj prvi dve leti ali celo prva tri leta čisto izgovarja, kar naj učitelj uvažuje pri branju in pri govorjenju; zakaj resnica je in ostane, da taka izreka jako lajša pravopis na nižji stopinji. V 3. ali 4. šolskem letu pa otroke že lahko uvedemo v ono pravilo, kdaj se *l* izgovarja kot *u*.

Gledé tega sem se posvetoval z nekim vadniškim učiteljem, ki je izrekel mnenje, da bi se v 1. šolskem letu vsekako moral *l* čisto izgovarjati; toda že v 2. šolskem letu naj bi se *l* koncem besed izgovarjal kot *u*. — Temu nasproti se je izjavil g. ravnatelj J. Lapajne: „V ljudski šoli naj se sploh *l* izgovarja, saj ga poleg Čehov izgovarjajo Slovenci okolo Maribora in v Podravju do koroške meje, potem Slovenci v Suhi in Beli Krajini.“ Naposled sem se obrnil do samega g. P. St. Škrabca, ki se kar najodločneje protivi „eljevanju“. Ker je dotično njegovo pismo važno bodisi za filologa kakor za pedagoga, ga priobčujem doslovno tukaj: „Zoper moderno eljevanje je pisal v „Dom in Svetu“ neki g. Lekše jako dobro razpravo. Jaz sem pisal o tej stvari naposled na priloženih platnicah. Kakor boste videli, mi takrat še ni bilo znano, da govore tudi Bolgarji na dotičnih mestih terdi *l*, kakor je zdaj razvidno iz „Archiva für slav. Philologie“ in iz poročila dr. Oblaka. Ob Husovem času so tudi Čehi še poznali terdi in mehki *l*; zgubili so razloček najprej po mestih vsled nemškega vpliva. Hervaški kajkavci so govorili terdi *l* še v 16. stoletju, kakor poroča Trubar; tam je najberž od ene strani nemščina od druge italijanščina vzrok sedanjega „čistega“ *l*. Da je na primorsko-hervaško italijanska izreka silno vplivala, to je očitno tudi iz drugih primerov. Terdi *l* se da torej dokazati za vse žive slovenske jezike; iz tega moremo s popolno gotovostjo sklepati, da ga je imela tudi že stara slovenščina in prvotni slovenski jezik. Vi pravite: „sklepati smemo, da so ga „čisto“ izgovarjali, drugače bi ga ne bili tako pisali.“ Ali kako pa bi ga bili morali pisati, ako so ga izgovarjali terdo? Tudi Trubar ga je pisal *l*, dasiravno pravi, da se ima izgovarjati včasih „debelu po bezjaški“ — grob auf ungarisch oder besyakisich. Zdaj seveda ne izgovarjamo več terdega *l*, temuč pred soglasniki in na koncu naravnost *w* ali *u* namestu njega. Vi sodite, „da je težko dokazati, katera izreka ima več — pravice.“ Mislite seveda, ali izreka na „čisti“ *l* ali pa na *w* ali *u*. Pervotna res da ni ne ta ne ona, prvotna je na terdi *l*. Ali iz terdega *l* se je na dotičnih mestih razvil *w* ali *u* po nagnjenju slovenskih jezikov samih, tako ne le pri nas, temuč tudi v hervaščini, mali ruščini itd, s „čistim“ *l* se je nadomestil pa po vplivu tujih jezikov, kakor glede češčine Hus naravnost poroča. Ali v češčini in hervaški kajkavščini ima „čisti“ *l* pravico, kakor drugi sploh sprejeti germanizmi; pri nas je do zdaj očitno še nima, in s slovenskega stališča ne moremo želiti, da si jo pridobi. Ako Vi priporočate s pedagoškega stališča za 1. in 2. šolsko leto „čisti“ *l*, priznavam, da je to dobro za pravopis, ali bojim se, da bo slabo za pravorečje, katero se mi zdi važniše od pravopisa. Ako se otroci v prvih dveh letih privadijo „čistega“ *l*, ali jim boste mogli reči tretje leto, da je taka izreka napačna, neslovenska? Po moji misli naj bi se raji v začetnih vajah primeri s končnim *l* izključili; ko pridejo na versto, pa naj bi se otrokom precej povedalo, kako in kaj ž njimi. Jaz menda nisem strokovnjak v pedagogiki, vendar mislim, da nemški učitelji ne uče od začetka *h* povsod izgovarjati kaker v začetku besed: *h*öher kaker *h*ieher itd. Ali ne bi bilo mogoče, da bi se ravnali slo-

*) To konferenčno razpravo, ki je sestavljena iz teoretiškega in praktičnega dela, sem imel čitati o okrajni učiteljski konferenciji v Logatcu dne 17. mal. srpana 1895. l. Čital sem pa le praktični del, ker se je konferencija izrekla za to, da naj čitam le ta del. Kasneje sem se o tem predmetu posvetoval še z marsikaterim izkušenim kolego, zlasti pa s slavnim jezikoslovcem P. Stanislavom Škrabcem v Gorici. Pis.

venski učitelji — nekako tako, kaker nemški v tem primeru? Jako bi me veselilo, ako bi Vas mogel pridobiti v tej reči za svoje prepričanje; Vi bi ga lahko širili mej Vašimi kolegi. Mene serce boli, ko slišim, kako se po šolah slovenščina pači, kako se umetno širi prepad mej jezikom naroda in knjižno ali omikano slovenščino. Poslednjo vsi želimo, kar se da lepo; ali poglavitna reč je, da ostane domača.“

Glede pravorečja mi je odlični jezikoslovec pisal ob drugi priliki te-le vrlo poučne vrstice: „V tem obziru bi bilo, mislim, dosti popravljati po naših šolah. Kaker se nekdanji terdi k zdaj uči izrekovati, tako ga slovenski narod nikdar ni izrekoval, to je germanizem. Da je tako učenje bolj komod, verujem; ali šola nima pravice namestu prave narodne izreke vpeljevati ptuje. Vže nekaj let opazujem pri svojih učencih tudi, da izgovarjajo vččera, vstati, vzstati, vzstopiti namesto včera, vstati, vstopiti. To prihaja gotovo le od napačnega učenja v začetnih razredih. Učera, pisati ni prav, ali še slabše se meni zdi pisati sicer dva zloga: včera, pa govoriti tri: vččera. Gospodje učitelji, kaker je videti, ne vedó, da ima naša slovenščina dvojem *v*, navadni labiodentalni pred samoglasniki, bilabialni ali angleški (*w*) pred soglasniki in na koncu; ker pervega pred soglasniki ne morejo izrekovati, vtikajo vmes polglasnik (*z*) ter delajo zlog, kjer ga slovenski narod vže blizu tisoč let ne dela. Ali ne bi bilo dobro tudi o takih vprašanih govoriti pri Vaših konferencah?“

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz radovljškega okraja. († Anton Triplat.) Dne 19. m. m. ob 7^{1/2} uri zvečer je zatisnil v letošnjem letu že 4. slovenski učitelj-trpin svoje oči za večno; umrl je po kratki a mučni bolezni — tuberkuloza v možganih — g. Anton Triplat, učitelj na Koroški Beli. Ranjki je bil rojen leta 1860. v Žirovnici. Prvi ljudskošolski pouk je dobival v domači šoli na Breznici, odkoder je šel potem v Kranj, kjer je dovršil 4 gimnazijske razrede in od tam je šel v učiteljsko pripravnico v Ljubljano. Prva učiteljska služba mu je bila na Trsteniku nad Kranjem; s Trstenika se je preselil čez leto in mesec — jeseni 1882. leta — na Koroško Belo, kjer je služboval do svoje prerane smrti. V svoji službi je bil zelo vesten in marljiv učitelj, disciplina v njegovi šoli bila je „železna“. Zunaj šole je bil odkritosrčen, zelo značajan in predno je začel bolehati — bolehal je kakih 7 let — duhovit dovtipež. V svojih prostih urah se je bavil rad z ribolovom in glasbo; svoj čas je izučil nekatere kmetske fante v glasbi na lok, s katerimi je potem tudi nastopal javno. Prav poseben dar je imel ranjki za mehaniko. O tem navedem naj samo eno. Zadnje velike počitnice je bral v nekem časniku, da bodo v primorskem mestu Pulju spustili novo velikansko vojno ladijo v morje. „Španov Tona“, kakor so mu rekali njegovi rojaki Žirovničanje, hoče imeti tudi te vrste ladijo v svoji sobi; tedaj hajd na bližnjo železnično postajo po vožnji listek in ž njim v oddaljeni Pulji, da si ondi natančneje ogleda to novo zgotovljeno vojno barko. Domov prišedši, čepi Tone dan za dnevom v svoji mali šolski sobici, dokler ni popolnoma v vseh natančnih podrobnostih izdelana nova vojna ladija iz — popirja. Zares, prav umetno in natančno jo je izdelal, da bi bila pravi kras prihodnjemu šolskemu muzeju v Ljubljani. Pisalcu teh vrst se je izrazila ranjkega mati, da je pripravljena brezplačno prepustiti to barko šolskemu muzeju v Ljubljani.*)

Kako je bil ranjki Tone priljubljen pri svojih faranih, je pokazal njegov zares veličasten pogreb; reklo se je splošno: kaj takega še ni bilo na Koroški Beli. Udeležilo se je njegovega pogreba dne 21. m. m. ob 10. uri dopoldne staro in mlado. Sprevod je vodil domači g. župnik s 3 sosednimi gospodi sobrati. Krsto ranjkega so nosili in ob nji s svečami svetili možje do-

*) Je že na poti v Ljubljano. Uredn.

mače požarne brambe; mnogoštevilna godba požarne brambe pri industrijski družbi s Save je svirala žalostinke pri sprevodu. Poleg teh je bilo videti mnogo gospode z Javornika, Save in Jesenic. Izmed učiteljstva domačega okraja bili so pri pogrebu bl. g. okrajni nadzornik Andrej Žumer, 6 gospodičen učiteljic in 15 gospodov učiteljev. Poklonjenih je bilo nekaj vencev in sicer: venec krajnega šolskega sveta s trakovi in napisom, venec okrajnega učiteljskega društva s trakovi in napisom, venec gospoda Morica Kraupa, posesnika in gostilničarja z Javornika, venec domačih cerkvenih pevcev in še nekaj drugih vencev. Dolžnost nam je končno imenoma navesti nekatere p. n. občane, kateri so si med boleznijo in pri pogrebu ranjkega pridobili mnogih zaslug. Ti so: domači župnik č. g. Avg. Turk; g. Moric Kraup, posestnik in gostilničar na Javorniku; predsednik krajnega šolskega sveta g. Anton Soklič in njegova spoštovana soproga in podnačelnik požarne brambe na Koroški Beli. Stotero Vam povrni Bog!

Ti pa, Tone, počivaj v miru in Tvoj spomin naj živi med nami!

A—n.

Z Goriškega. — Dopis iz Solkana v 7. številki „Učiteljskega Tovariša“ kaže, da ni samo večina učiteljstva na Goriškem, ampak tudi predsednik učiteljskega društva za goriško okolico kaj varčen s črnolom. Po dolgem času se je oglasil s 7 vrsticami in še v teh nam kliče: „Dovolj, dovolj črnila!“ — Mi mlajši učitelji, ki se ne pustimo od njega voditi za roko po šolsko-političnem polju, ker je vsak solkanski kapelan boljši politik za svoj stan nego je on za učiteljski, smo bolj zviti; naredili smo si črnilo iz bezgovih jagod in zato ne varčimo ž njim. Mi celo mislimo, da je pero naše najboljšo orožje in da ga moramo pogostoma jemati v roke, ako nočemo še nadalje ostati politični tovorniki drugim stanovom in šolsko-politične ovčke. — Naš tovariš g. Tom. Jug sicer misli, da postopamo ž njim nekolegijalno, a moti se v tem kakor v marsikateri drugi skupno-stanovski zadevi. Mi se skrbno ogiblujemo osebnega pričkanja in prepira, pa zgodi se nam vendar marsikdaj, da moramo, četudi z rokavicami, pograbitati osebo in ne reči. Radikalen dokaz tega, da se ni mogoče vedno izogniti osebnosti, je podal oče Greuter, ko so mu očitali, da pograbi večkrat osebo, mesto da bi pograbil stvar. Rekel je: „Vi! — K Vam v sobo pride kdo in Vam naredi nekaj nerodnega. Ali ne pograbitite osebe in jo vržete ven?!“ — Ta primera sicer „čota“ na eni nogi, a bo morebiti vendar toliko na mestu, da pokaže, kako težko se je marsikdaj ogniti kritikovanja na naslov katere posamezne osebe. G. Tom. Jug zato nima pravice očitati ali podtikati nekolegijalnosti onim, ki se z njegovim vodstvom učiteljskega društva ne vjemajo in menijo, da s takim „generalstabom“ ne pridemo naprej. Nikar nam tedaj zameriti, če smo tudi nekateri izgubili „respekt“ pred njegovim šolsko-političnim talentom in nam žugati s prvim četrtkom po Veliki noči. Za navedeni dan bi imeli tudi mi uskoki en predlog, ko bi se smeli udeležiti zborovanja. Predlagali bi, naj se izvoli dosedanji predsednik zopet, pa ne za eno leto, ampak z dosmrtno pravico in naj to častno mesto ostane v družini in se podeduje od rodú do rodú. — Dalje bi mi predlagali, naj se imenujejo vsi tisti častnim društvenikom, ki se trudijo že več let z ustanovitvijo deželnega učiteljskega društva, da naši potomci ne pozabijo njih imen.

Z Goriškega. — (Učitelji cerkveni policaji). — Pri nas na Goriškem so pričeli nekateri učitelji opravljati službo cerkvenih policajev. Tak učitelj se postavi pri oltarju in fiksira vaško mladino ter je odgovoren za mir in red med otroci. — Res je sicer, da je prav, če učitelj na sebi dostojen način dela na to, da se otroci v cerkvi vedejo mirno in če po potrebi nemirneže v šoli tudi kaznuje; da bi pa moral biti učitelj ravno za cerkvenega policaja, tako se mu vendar ni treba poniževati. Taka opravila lahko opravlja cerkvenik, ki po potrebi loči nemirneža od drugih, ali ga naznani dotičnemu katehetu, voditeljem, ali tudi dotičnemu učitelju. Sicer so pa v cerkvi roditelji otrok. Ti naj tudi pazijo na nje. Poleg tega ima krajni duhoven besedo na prižnici in v šoli ob

času verstva. Čemu silijo nekateri gospodje, naj učitelji opravljajo take posle, za katere je v prvi vrsti določeno cerkveno oskrbnništvo in cerkovnik? Učitelja bi lahko porabili za katero višje mesto, n. pr. za cerkvenega ključarja.

Iz Gradca. Pred svojim odhodom iz Ljubljane sem obljubil, sporočiti semintja kako zanimivo črtico iz središča zelenega Štajerja. Evo tu moje prvo pisemce. Prišedši v Gradec, mi je skrb za stanovanje in pa dobava šolskih potrebščin pregnala dolgčas prvega dne. Drugi dan pa se je bilo zgledati v šolskih prostorih, kjer nas je pozdravil z jako prijaznimi besedami ravnatelj tukajšnje c. kr. drž. obrt. šole, g. Karol Laužil. Vseh udeležencev je 15 in sicer so sami ljudski učitelji. Iz Štajerske jih je 9, iz Kranjske 6, a Koroška ni poslala nobenega. Samo iz Gradca so štirje, ker bodo v kratkem potrebovali več risarskih učiteljev za več razredov obrtnih šol, ki se bodo osnovala izven c. kr. drž. obrt. šole.

G. ravnatelj nam je prebral potem razdelitev učnih ur in nam dal potrebna navodila. Do konca meseca sušca imamo samo 21 ur na teden, ker učiteljskemu osebju nedostaja časa. V mal. travnu pa že poskoči število na 34 tedenskih ur.

Predmeti, katerih se nam je učiti, so: 1.) projekcijsko, 2.) prostoročno risanje, 3.) stavboslovje (Baukunde), 4.) umet. obrt. oblikoslovje in red stebrov (Säulenordnung), 5.) strojni elementi. Od 3.—5. tudi strokovno risanje.

Prvo poučuje prof. in inž. Julij vit. pl. Siegl, drugo dekoracijski arhitekt Fran Stifter, tretje prof. in inž. Adolf Wagner, četrto prof. in arh. Rudolf Bakalowits in peto prof. in inž. Adolf Altmann. V prvih tednih bo pouk bolj teoretičen, v prihodnjih pa bolj praktičen. Kakor je razvidno iz tega, nas čaka obilo dela, a trdna volja in vztrajnost bode vse premagala. O drugih stvareh pišem v prihodnjem pismu.

Vestnik.

Cesarja Franciška Jožefa I. jubilejna ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gdč. Marija Wessner, nadzorovalna dama na višji slovenski dekliški šoli v Ljubljani, 1.50 gld.; gdč. Agneza Zupan, učiteljica v Ljubljani, 1.20 gld.; gdč. Marija Marout, učiteljica v Ljubljani, 0.90 gld.; gdč. Julija Borovsky, učiteljica v Ljubljani, 0.90 gld.; gdč. Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, 0.90 gld.; gdč. Emilija Gusl, nadučiteljica v Ljubljani, 1.20 gld.; g. Fran Zore, učitelj v Šmartnem 3.60 gld.

Učiteljski konvikt: Gdč. Marija Wessner, nadzorovalna dama v Ljubljani, 1.20 K; gdč. Agneza Zupan, učiteljica v Ljubljani, 1.20 K; gdč. Marija Marout, učiteljica v Ljubljani, 1.20 K; gdč. Franja Zemme, učiteljica v Ljubljani, 1.20 K; gdč. Emilija Gusl, nadučiteljica v Ljubljani, 1.20 K; g. Ivan Jebačič, trgovec v Ljubljani, 10 K; učiteljsko deške ljudske šole v Kranju po g. J. Pezdliču 16 K namesto venca velikemu prijatelju šole, notarju in dež. poslancu Viktorju Globočniku.

Razširjenje šole. Dvorazrednica v Srednjivasi v Bohinju se bo razširila v trirazrednico.

Premembe v učiteljstvu na Kranjskem. Dež. šolski svet je imenoval za stalne učitelje oziroma učiteljice naslednje provizorne učne osebe: gdč. Ljudmila Bukovič za Št. Peter, Zofijo Modrijan za Črni vrh, Marijo Pupis za Bloke, Marijo Dovgan za Zagorje, Marijo Pollak za Tržič, Marijo Račič za Boštanj, g. Matevža Jugča za Col in g. Ivana Osana za Svibno. G. Franu Rantu na Jesenicah je podelil drugo učiteljsko mesto istotam in imenoval g. Konrada Malija v Godoviču za Zagorje. Začasno vodstvo šole na Krki je poveril g. Ivanu Lobetu, vodstvo šole v Goričah gdč. Tereziji Kovačič, katera je imenovana za definitivno. G. Ivan Strehovec v Št. Juriju je premeščen v Preloko, umirovljena pa sta g. Leopold Pegan v Prečni in g. Emilija Hren v Srednji vasi.

Obrtno računstvo. Učna knjiga za obrtnonadaljevalne šole, obenem priročna knjiga za obrtnike. Spisal Albert Sitsch, učitelj v Št. Vidu nad Ljubljano. Ta za obrtnonadaljevalne šole prepotrebna knjiga je v rokopisu dogotovljena in pojde kmalu v tisk. Z „Obrtnim računstvom“ bo gotovo jako ustrezno učiteljem in učencem.

Deputacija našega društva se je poklonila dne 9. t. m. županu ljubljanskemu, g. Ivanu Hribarju in deželnemu glavarju, g. Otonu Deteli, dne 10. t. m. je bila pa pri deželnem predsedniku, ekselenci g. baronu Heinu, pri vladnem svetniku g. Merku in pri deželnem šolskem nadzorniku g. Šumanu. Pri vseh gospodih je izrazila deputacija svoje mnenje in želje glede uredbe osebnega statusa. Tudi je vsem gospodom izrekla zahvalo za zasluge ob uredbi naših plač. Deputacija je dobila od vseh teh gospodov najboljša zagotovila. — S tem je izpolnil našega društva odbor zadnjo dolžnost ob regulaciji plač. Sedaj se lahko malce oddahne in nabira novih moči za nadaljnje delovanje.

Iz „društva za zgradbo učiteljskega konvikta“. Odbor je v svoji seji meseca svečana najprej vzel na znanje tekoča opravila tajnikova; potem pa se je razgovarjal o sklepih zadnjega občnega zbora ter sklenil, pozvedeti preje, katere državne srečke se najugodnejše obrestujejo, in potem eno teh srečk nakupiti. Poročilo urednika „Zabavnih listov“, da se prvi zvezek že stavi in bode v kratkem, vsaj pa do velike noči, izišel, vzame odbor s pohvalo na znanje. Da bi le tudi šole in tovariši segli po njih! Upamo! Dalje se določi deputacija do sl. vodstva kranjske hranilnice, ki naj pojasni še enkrat namen našega društva, katero se ondi identifikuje z nekim drugim društvom, ter se priporoči za podporo. Odbor je bil tudi mnenja, da bi se v letošnjem cesarjevem jubilejnem letu poslale prošnje nekaterim znanim podpornikom sirot, naj bi se ob svoječasnih razdelitvi teh daril spomnili tudi nas. Sklenilo se je dalje, storiti tudi potrebne korake glede prepovedanih Jos. Petričevih zvezkov, da ne bi imeli prevelike škode trgovci in šole, ki so s tem blagom založene. S posebnim zadovoljstvom pa je vzel odbor na znanje odgovor sl. pevskega odbora „Glasbene Matice“, do katere se je bil obrnil z uljudno prošnjo, naj bi blagovolila prirediti letos našemu društvu v korist kak koncert. Za sedaj je sicer pevskega odbora „Gl. M.“ prireditev takega koncerta iz raznih tehtnih vzrokov nemogoča, vendar pa obljubuje: „Sklenil je pa odbor, da v dokaz svojih živih simpatij za društvo za zgradbo učiteljskega konvikta obljubi prirediti po možnosti njemu na korist tak koncert ali pa sodelovati pri njem, kadar se razmere zboljšajo in se osobito možki zbor toliko pomnoži, da bo mogel samostalno častno nastopati. Pri tej priliki si usoja pevski odbor „Gl. M.“ sl. društvo za zgradbo učiteljskega konvikta najuljudnejše prositi, naj blagoizvoli ljubljanske gospode učiteljske kolege, med katerimi je obilo pevcev, od katerih pa samo trije sodelujejo pri Matičnem zboru, opozoriti na naše društvo in njega zbor, da nam bo ž njih dejansko pomočjo tem preje mogoče po naši iskreni želji ustreči gorenji prošnji“. Mi svojim gg. tovarišem prav toplo na srce polagamo izraženo željo slavnega pevskega odbora „Gl. M.“, ker le s skupnim delom nam bo mogoče storiti kaj uspešnega zase in v prospeh slovenske pesmi. Zgodí se torej tudi tako! R.

Tečaj za priučenje v deških ročnih delih. Z dovoljenjem visokega c. kr. ministerstva za uk in bogočastje bode v letošnjih počitnicah na deški meščanski šoli Ferdinandij v Gradcu IV. tečaj za deška ročna dela. Učilo in prednašalo se pa bode: a) o lepljenju, b) o izdelkih iz lesa, c) o izdelkih iz kovin, d) o pletenju iz slame in vrbja. Samo en oddelek izvoliti si smejo samo tisti, kateri so se že enkrat takega tečaja udeležili. Da se pa veliki odgojevalni pomen deško-ročnih del še bolj pojasni, se bode predavalo izven rednih učnih ur še posebe o tem predmetu. Da se dalje vsak v teh delih tudi praktično izuri, se bode podala prilika udeležiti se praktičnega poskusa z učenci. Splošno pa veljajo te-le določbe: 1. Tečaj se začne dne 18. m. srpana t. l. ob 8. uri zjutraj in se

konča dne 22. vel. srpana mes. t. l. Vsakdanje učne ure se nikakor ne dajo prikrajšati. Kdor se hoče tega tečaja udeležiti, naj se oglasi najdalje do dne 15. rožnika meseca t. l. pri vodji tečaja Francu Söllnerju, ravnatelju deško-meščanske šole v Gradcu (Färbergasse 11). Na tiste, ki bi se pozneje oglašili, oziralo se bode le takrat, ako se jih do dne 15. rožnika meseca t. l. ne oglasi zadostno število. Ker ta stvar ni sama po sebi zelo zanimiva, temveč je tudi največjega pomena za vso človeško odgojo in posebe še za značajno odgojo naše mladine, zato se ta tečaj kar naltopleje priporoča in zlasti gospodje mlajši tovariši naj nikar ne tako ugodne prilike ne zamudijo, temveč se naj v prav obilnem številu oglašijo.

Novo žensko učiteljišče. Naučno ministerstvo je dovolilo ustanovitev zasebnega ženskega učiteljišča pri Uršulinkah v Ljubljani in potrdilo dotična pravila.

Zavod za gluhoneme. Tekom tekočega leta prične se na ljubljanskem polju graditi v smislu Holzapflove ustanove poslopje za gluhoneme otroke iz Kranjske.

Kranjski deželni zbor je dovolil kot prvi prispevek za ustanovitev vseučilišča v Ljubljani 250.000 gld.

Za šolske slavnosti v jubilejnim letu 1898. je izborna pripravna za nasade prekrasna plemenita lipa Tilia Barolinae z velikanskim svetlozelenim listjem. Ima jo na razpolago H. Zrzavý, nadučitelj in posestnik drevesnic v Okrošlici na severno-zapadni železnici (Češko). — Na željo se pošiljajo ceniki.

Premembe pri učiteljstvu na Štajerskem. Gospod Anton Stering, nadučitelj v Fladnici, je imenovan nadučiteljem, gosp. Franc Mühlbauer iz Baverskega pa podučiteljem na nemški deški šoli v Ptuju; g. Martin Šamprič, podučitelj v Makolah, je imenovan učiteljem v Črešnovcih; gosp. Anton Špan, podučitelj v Brežicah pa učiteljem v Slovenski Bistrici. — Stalno sta nameščena kot podučitelj, oziroma podučiteljica g. Alojzij Weixler, pri Sv. Ožbaltu in gđc. Eleonora Kremžar, na deški šoli v Trbovljah-Vode. Gosp. Franc Kotzmuth, bivši suplent pri Sv. Juriju na Ščavnici, je postal suplent pri Sv. Duhu; vpokojeni nadučitelj gosp. Andrej Vrabl pa pri Sv. Juriju v Slovenskih goricah.

Z Goriškega. Učiteljstvo na Goriškem je zastopano v odboru političnega društva „Sloga“ po treh bivših učiteljih. Če se ta prva poskušnja dobro obnese, bomo lahko odslej volili v Slogin odbor same penzioniste, katerih tukaj v Gorici ne manjka. L.

† **Kimovec Jernej**, učitelj v Fari pri Kostelu je dne 4. t. m. umrl. N. v m. p.!

Iz Ihana. Pomnoženi krajni šolski svet v zvezi z občinskim odborom je dne 6. t. m. v slavnostni seji sklenil, v proslavo 50letnice Nj. Veličanstva tukajšnjo enorazrednico razširiti v dvorazrednico, in izvolil deputacijo, katera ta sklep osebno predloži g. okrajnemu glavarju.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta. O redni seji c. kr. mestnega šolskega sveta z dne 21. m. m. prejeli smo nastopno poročilo. Potem, ko proglašil predsednik sklepčnost, poroča zapisnikar o kurentnih stvareh in pové, kakó so bile rešene. V izraz sožalja radi smrti mestnega učitelja Frana Kokalja se dvignejo člani raz sedeže. Pokojnika bo v tem polletju nadomeščala izprašana učiteljska kandidatka K. Fišerjeva. Po mestnem učitelju I. Krulcu, ki je za to polletje pozvan v risarski tečaj na c. kr. državni obrtni šoli v Gradcu, prevzame pouk v IV. razredu učitelj. Fr. Bahovec, po njem pa pouk v I. razredu izprašana učiteljska kandidatka, dozdej radovoljka na mestni dekliški 8razrednici, Marija Devova. Na znanje se vzame zapisnik stalne šolske zdravstvene komisije o pregledovanju šolskih prostorov v uršulinskem samostanu in sklene se samostanskemu predstojništvu naročiti, naj odstranljive nedostatske, katere je komisija opazila, nemudoma odstrani. Prošnji dveh mestnih učiteljev za dovolitev novčne podpore se priporočilno predložita visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Predlogu učiteljskega zbora I. mestne deške 5razrednice, da se v I. let-

niku ondotne obrtne pripravljavnice poučuje v branju, mesto v risanju, se potrdi. Neka učenka III. razreda mestne nemške dekliške 6razrednice se oprosti od obveznega pouka slovenščine. Končno se rešita še dve interni zadevi.

S Huma na Štajerskem. Slavno uredništvo! Ormoško učiteljsko društvo Vam gg. kranjskim tovarišem in gđc. tovarišicam srčno častita k povišanju plač. Uživate jih zdravi in zadovoljni množino let. Živeli! Tebi, g. urednik, pa na tej zaslugi še posebno častita Tvoj Ti verno vdani tovariš
Porekar.

Rokotvorni tečaj. Avstrijsko društvo za deška ročna dela na Dunaju bo otvorilo tudi letos, in sicer od 18. mal. srpana do 13. vel. srpana v I. dunajski šolski delarni, VII., Neubaugasse 42 in Zollergasse 41, učiteljski tečaj za deška ročna dela.

Kuhanje — ljudskošolski predmet. Kuhanje kot obligatni pouk vpeljejo v višjih razredih dekliške ljudske šole v Mainz na Nemškem. V jedno veliko dvorano, katero je preskrbelo mesto, postavi se sedem ognjišč s popolno kuhinjsko opravo, tako da se bode vsako popoldne v tednu učilo kuhati ondi sedem oddelkov po šest učenk. Vsaka učenka se bode v 40 tednih pouka v kuhinji popolnoma izurila v vsem kuhinjskem opravilu. Nakupovanje raznih predmetov za kuhanje oskrbe učenke same. Z učenjem v kuhi združen bode tudi pouk o raznem specerijskem blagu, prikuhi itd. Kuhane jedi bodo male kuharice same použile in pri tem se pouče, kako se morajo vesti pri mizi, na kakšen način se jedi zboljšujejo, da so okusnejše in slastnejše. Kaj pa v Avstriji?! V Ebenhočovom predlogu so še ženska ročna dela izpuščena kot učni predmet v ljudski šoli! Jos. Korošec.

Brzjav brez žice. O uspešnosti in imenitnosti iznajdbe inženirja Marconi-ja poskušala je njegov izpopolnjen izum v mal. srpanu l. l. komisija laškega brodovja pri mestu Speciji v navzočnosti iznajditelja samega. Preskušnje so se izvedle na ta način, da se je postavil oddajalec brzjava in en uradnik-vsprejemalec na suho zemljo, med tem ko je bil drugi na krovu ladije. Pri eni preskušnji je bila ladija vsidrana, pri drugih štirih preskušnjah pa je plula na širno morje ali pa se vračala k suhi zemlji. Vspeh bil je sledeči: 1.) Pri ugodnih atmosferskih odnošajih, zlasti če ni električne napetosti v zraku, vsprejela se je brzjavka iz suhe zemlje na ladjo do dalje 8-9 pomorske milje — prav dobro. 2.) Če je električna napetost že v zraku, ne more se porazumeti z aparatom Marconi-ja. 3.) Tudi če je prav čisto nebo in zrak in manjka električne napetosti v zraku, pa so gore, otoki, pomoli med postajo na suhi zemlji in med ladjo, nemogoče je vsako porazumenje. 4.) Tudi če manjka pod točko 2) in 3) omenjenih zaprek, se razdalja porazumenja in zanesljivost brzjava znatno zmanjša in skrči, če so jarbole, dimniki itd. v črti oddajalca brzjava — in vsprejemalca istega. Tedaj, če je postavljen aparat na zadnjem koncu ladije in ista plove naravnost proti suhi zemlji, se prav težko sporočajo brzjavke na suho zemljo. Pri ugodnih odnošajih je iznajdba Marconija za vojskine čase brez dvombe velika pridobitev. Jos. Korošec.

Žensko učiteljišče v Gorenjem Karlovcu ima v letu 1897/98. 59 gojenk in sicer v I. letniku 18, v II. letniku 14, v III. letniku 12 in v IV. letniku 15. Po veri je pravoslavnih 38 gojenk, rimsko-katoliških 20 in 1 evangeljska. Iz Hrvatske jih je 42, iz Slavonije 4, iz Bosne 7, iz Dalmacije 1, iz Ogorske 2, iz Reke 1 in 2 iz Istre. Njih očetje po stanu: uradnikov je 21, obrtnikov 13, trgovcev 8, profesorjev in učiteljev 7, častnikov 5, duhovnikov (pravosl.) 2, kmetovalca 2 in 1 zdravnik. Zc.

Učiteljsko Udruženje v Belemgradu ima imetja 68.190 dinarjev. Ministerstvo prosvete je dalo pomoči 1800 dinarjev, pa tudi od različnih društev (posebno pevskih) in posameznikov dobiva izdatne prispevke. Glasilo „Udruženja“ je „Učitelj“, ki izhaja mesečno v zvezkih po 5—6 pol obsežnih, člani ga dobivajo brezplačno, za naše kraje pa velja 5 gld. na leto. Zc.

Zboljšanje učiteljskih plač v Črni Gori. Knez Črne Gore in Brd Nikola I. je izdal vel. srpana meseca preteklega leta ukaz, s kojim so plače učiteljev izdatno zboljšane. — Zc.

Učiteljske plače v veliki vojvodini Luksenburški. Plače so razdeljene v šest razredov; v šestem je plača 700 fr., a v prvem 1500 fr., vsakih pet let se ista poviša za 100 fr. Ako ima učitelj več nego 40 učencev, dobiva od vsakega črez to število 9 fr. na leto. Učiteljice dobivajo 600—825 fr. in petletnice po 60 fr. Zc.

Srbski list za ročna dela. Učitelj ročnih del Jov. S. Jovanović v Belemgradu je začel izdavat list za deška in ženska ročna dela, ki izhaja mesečno in velja 1 dinar na leto. Deška ročna dela so vpeljana v Srbiji na mnogih šolah. Zc.

Naznanilo. G. Jožef Petkovšek, učitelj v Velesovem, naznanja, da so mu cepiči že pošli.

Jubilejni koncert

v proslavo 50 letnice cesarjevega vladanja.

Oglašenci: Viktorija Praprotnik, učiteljica v Kranju; Teodor Čampa, učitelj pri D. M. v Polju; Fr. Razpotnik, učitelj v Vodichah; Vendelin Sadar, učitelj v Ihanu; Marija Kavčič, učiteljica; Antonija Janočna, učiteljica; Marija Souvan, učiteljica; Roza Hřibal, učiteljica; Alojzij Novak, šol. ravnatelj; Ant. Božič, učitelj; Avg. Šabec, učitelj in Karel Miklitsch, učitelj, vsi v Idriji; Andrej Cvar, učitelj na Velikih Poljanah; Viljem Gebauer, nadučitelj v Šmarjeti; Franciška Stepischnegg, učiteljica v Mengšu; Valentin Zavrl, nadučitelj v Begunjah na Gorenjskem; Ivanka Perušek, učiteljica; Marija Antončič, učiteljica; Evgenija Pehani, učiteljica; Emilija in Minka Gasperin; Kaspar Gasperin, nadučitelj; Jakob Žebre, učitelj in Ferdo Wigele, učitelj, vsi iz Starega trga pri Ložu; Josip Petkovšek, učitelj v Velesovem; Jožef Armič, učitelj v Sorici; Angela Schubert, učiteljica v Rajhenburgu; Vincencija Novak, učiteljica pri Sv. Antonu; Ida Božič, učiteljica v Koprivniku; Blaže Tramšek, nadučitelj na Vidmu; Josip Pečnik, učiteljvodja v Kapelah; Anton Aparnik, učitelj v Vidmu.

Štev. 36.

Prošnja.

Ker je dobil odbor „Slov. učit. društva v Ljubljani“ naročilo, da naznani visokemu c. kr. deželnemu šolskemu svetu imena onih učiteljev in učiteljic, ki so interesovani ob prošnji našega društva glede uračunanja službenih let pri sestavi osebnega statusa, prosí podpisani odbor, da se zglase nemudoma pri njem pismeno dotični učitelji in učiteljice ter mu javijo datum izpita učne usposobljenosti in datum definitivnega nameščenja, ker le tako lahko sestavimo natančno in zanesljivo poročilo.

Ker je stvar nujna, prosimo, da nam ustrežejo gg. tovariši in gdč. tovarišice v najkrajšem času.

Za odbor „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“:

Juraj Režek,
t. č. predsednik.

Engelbert Gangl,
t. č. tajnik.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 144

m. šol. sv. Na II. mestni deški ljudski šoli v Ljubljani je stalno popolniti mesto drugega eventualno tudi tretjega, četrtega, petega, šestega, sedmega, osmega, devetega in desetega učitelja z zakonitimi službenimi prejemki.

Izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stane za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četr leta 1 gld. Udje „Slovenskega učiteljskega društva“ plačajo na leto 3 gld. naročnine in 1 gld. udnine. — Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati odgovornemu uredniku (uredništvu) v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 3; naročnino pa prejema g. Francišek Črnogoj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za celo stran 15 gld., pol strani 8 gld., 1/3 strani 5 gld., 1/4 strani 4 gld., 1/8 strani 2 gld.; manjši inserati po 10 kr. petitvrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 3 gld.

Prošnje za to službo je po predpisanem potu do 10. malega travna 1898 pri podpisanem šolskem oblastvu vlagati.

C. kr. mestni šolski svet v Ljubljani, dne 11. sušca 1898.

Št. 246

V črnomeljskem šolskem okraji razpišejo se naslednje učiteljske službe v stalno oziroma začasno nameščenje:

1.) Službe učiteljev-voditeljev na enorazrednicah v Adlešičih, Preloki in Črešnjevcu, na prvih dveh s plačo III. in na zadnji s plačo IV. plačilnega razreda, potem na vseh treh z doklado in prostim stanovanjem.

2.) Drugo učno mesto na dvorazrednici na Štrekljencu s plačo IV. plačilnega razreda in prostim stanovanjem.

3.) Služba učitelja na štirirazredni Franc Jožefovi ljudski šoli v Črnomlji in sicer le v začasno namestitev.

Prošnje vlagati je do konca sušca t. l. pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Črnomlji.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlji, dne 8. sušca 1898.

Listnica uredništva:

G. J. C. v Z.: Na Vaše vprašanje, če se bodo starejšim učiteljem tista grenka leta pred konsistor. preskušnjo štela v pokojnino, ni v novem zakonu nič govora. — Leta, koja je kdo prebil na zasobnem zavodu, se brzkone ne bodo upoštevala ne pri pokojnini in ne pri regulaciji plač. — Po novem zakonu dobi vsakdo najmanj toliko plačo, kolikor je imel pred tem zakonom z aktivitetnimi, oziroma dopolnilnimi dokladami vred. Aktivitetne, oziroma dopolnilne doklade odpadejo po novem zakonu. — G. A. A. v L.: Kje tiče nagrade za kmetijski pouk, nam ni znano; brzkone ni kredita; kadar kaj natančneje zvemo, Vam bomo sporočili. —

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, katerega jim dá zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka svota, ki jo odjemalec izplača, zabilježi v prid konviktu.

1. **Jos. Petrič** — zaloga raznovrstnih šolskih zvezkov, peres z napisom: „Učiteljski konvikt“ in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
2. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
3. **Miličeva tiskarna** — zaloga uradnih spisov i. t. d. — v Ljubljani, Stari trg.
4. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Kongresni trg.
5. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
6. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
7. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
8. **J. C. Mayer** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Kongresni trg.
9. **J. A. Skaberné** — trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani, Mestni trg.
10. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
11. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
12. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
13. **Kavčič & Lilleg** — „Pri zlatorogu“ — trgovina s specerijskim blagom v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
14. **Jeglič & Leskovic**, trgovina s specerijskim blagom na Jurčičevem trgu v Ljubljani.
15. **F. P. Vidic & Comp.** Tovarna lončenih peči in glinastih izdelkov, opekarna, zaloga stavbinskega blaga v Prešernovih ulicah v Ljubljani.

Banka „Slavija“ v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, daje od učiteljskih zavarovanj provizijo „Zavezi slovenskih učiteljskih društev.“

Zavedno učiteljstvo prosimo, da po geslu „Svoji k svojim!“ podpira v prvi vrsti te tvrdke.